

Solidaritetsministeriet

”Den, der har evnen, har pligten.”

Hvad skal ingen miste? Det er spørgsmålet, som solidaritetsministeren har sat sig for at udarbejde et værdipolitisk svar på som grundlag for reformregeringens videre arbejde. At Danmark er ved at bevæge sig fra et homogent samfund til et uensartet samfund ændrer ved måden, som Socialdemokraterne skal udvikle sit politiske program. Det nytter ikke længere at have en ambition om, at partiet skal fremlægge endnu et politisk maksimalprogram, der svarer på spørgsmålet: Hvad vil alle have? I stedet skal partiet udvikle et politisk minimalprogram, der svarer på det vanskelige spørgsmål: Hvad skal ingen miste? Hvilket værdipolitisk minimumsfundament skal binde os alle sammen, uanset religiøs baggrund, seksuel orientering, nationalitet mv.? Det er minimalprogrammet, der skal sikre værdigrundlaget for sammenhængskraften i det globaliserede, videnskøkonomiske Danmark.

Op igennem det 20. århundrede har det danske samfund været et homogent samfund kendetegnet ved en ens befolkning, hvor stort set alle er født og opvokset i landet, med det samme sprog, humor, religion, traditioner, har gået i folkeskole og i nyere tid også i daginstitution, fordi både mænd og kvinder er aktive på arbejdsmarkedet. Befolkningen er nærmest flasket op med en mængde af uformelle fælles spilleregler via den danske velfærdsmodel. Det er måden, vi er sammen i familierne på, pædagogikken i daginstitutionerne, læringskulturen i folkeskolen, vores uhierarkiske omgangsformer på arbejdspladserne, de mange aktive i foreningslivet og så videre, der har gjort danskerne til en meget homogen befolkning. Og så er der de udsagte koder, som den homogene dansker umiddelbart forstår. Som biskop Jan Lindhart engang sagde til en paneldebat om velfærdssamfundets værdier: ”Hvem andre end mennesker, født og opvokset i Danmark, synes, at *Ørkenens Sønner* er stor humor?” Men de er indlysende morsomme – synes danskerne.

Befolkningen er ikke længere ens. Der er kommet flere kulturer, religioner, sprog, vaner, mennesker uden uddannelse, ingen tradition for en universel velfærdsstat,

anderledes familiemønstre, et andet kvindesyn mv. bl.a. på grund af indvandringen i 1960'erne og familiesammenføringerne efterfølgende. Med det heterogene samfund er der også kommet uudsagte *forskellige* spilleregler, alt efter de nye befolkninger og grupperes kulturelle, politiske, nationale og religiøse baggrund.

Derfor har solidaritetsministeren sat sig for at udvikle værdiministeriet på baggrund af at forstå denne meget vigtige forskel i den politiske opgave: Hvad skal ingen miste? For de værdipolitiske valg har store konsekvenser for den politiske reformstrategi. Fx udvikler Dansk Folkeparti stadig politik efter, at Danmark burde blive et homogent samfund igen, og at alle mennesker, der ikke er ens som gammel-danskerne, skal opdrages til det. Folk med anderledes religion og kultur skal ganske enkelt assimileres til at blive danskere. Derfor stiller Dansk Folkeparti stadig forslag om at fx kristendomsundervisning, morgensalmer og konfirmationsundervisning skal gøres obligatorisk i folkeskolen, så alle muslimske børn kan fordanskes. Vel at mærke på den måde, som Dansk Folkeparti definerer danskhed på.

Solidaritetsministerens opgave er en anden: at skabe tryghed også hos gammel-danskerne til den globale vidensøkonomi ved at formulere et stærkt minimalprogram for få men fælles værdier for det mere heterogene Danmark.

Solidaritetsministeren har blikket lige så stift rettet mod den modsatte grøft til assimilation som svaret på et mere heterogent Danmark. Og den grøft hedder: værdirelativismen. Det er de partier, der mener, at det er i orden, at alle skal have lov til at dyrke deres egne værdier, religion og kultur i et multikulturelt parallelsamfund til det danske samfund. Men lige så forkert det er at kræve at alle skal assimileres til at blive gammel-danskere, lige så forkert er det at acceptere parallelsamfund, der bygger på helt andre værdier og spilleregler. Det danske samfund bygger på, at vi alle er borgere. At være myndig borger vil sige, at accepterer nogle få fælles værdier, der kitter hele samfundet sammen. Man myndiggør sig ved at gøre sig umage med at bidrage mest muligt til det samfund, man er en del af. Den politiske værdipolitik skal derfor hverken bygge på assimilation eller give lov til kolonisation for de, der ønsker at vende det danske samfund ryggen. Vejen er integration på baggrund af minimalprogrammet.

Det er helt bevidst, at værdiministeriet ikke er blevet til frihedsministeriet eller lighedsministeriet. For det er solidariteten, der er den vigtigste værdi at få redefineret i fremtidens værdipolitik. Men det kræver en fælles forståelse af, hvad solidaritet egentlig er for noget. Og her har Socialdemokraterne i årevis brugt begrebet lidt i flæng.

Hvis man bladrede i det seneste principprogram fra 2004 *Hånden på hjertet*, indgik ordet fællesskab ikke mindre end 36 gange og ordet solidaritet 27 gange i programmet. Nogle gange kan fællesskab i virkeligheden oversættes til staten. Andre gange til en slags naboskab eller et vejfest-fællesskab. Andre gange igen som mere institutionaliserede beslutningsstrukturer i civilsamfundet som daginstitutionsbestyrelsen, beboerforeningen, idrætsklubben osv. Og så er der de Socialdemokrater, der går med livrem og seler og tager hele molevitten med i en slags frit-valg-parole: 'Frihed, lighed og *broderskab/solidaritet/fællesskab*', som der bl.a. står i den tidligere næstformand for Socialdemokraterne, Lotte Bundsgaards bidrag til bogen: *13 værdier bag den danske velfærdsstat*.

Men at lave et tag-selv-bord i fortolkninger af dette helt afgørende begreb går ikke. Hvis man fortsætter med at fortolke ordet fællesskab som en klasse-solidaritet, så skal man bare være klar over, at det har afgørende konsekvenser for udviklingen af samfundet. Hvor arbejderklassen tidligere var det store – men undertrykte – flertal, så er den nye klasse - middelklassen - det store flertal og oven i købet den herskende klasse. Hvis middelklassen er solidarisk med sig selv, sådan som borgerskabet var det under den franske revolution og arbejderklassen under industriøkonomien, kan middelklassen til alle tider holde de undertrykte og mindretallet ude.

Det er måske en af forklaringerne på, at vi har verdens mest lige og rige samfund – samtidig med, at en femtedel af børnene i Danmark stadig ikke får mere uddannelse end folkeskolen. Disse børn kommer ofte fra ikke-boglige hjem, har ofte en anden etnisk baggrund end dansk og har ofte forældre uden uddannelse og som ofte er på offentlig forsørgelse. De vil med stor sandsynlighed komme til at høre til den nye underklasse i Danmark, som vel at mærke er mindretallet, og som middelklassen i bund og grund ikke har noget til fælles med. Ud over at sige, der burde være et

fællesskab – som ikke er der – hvilken politisk strategi skal socialdemokraterne så forfølge, hvis denne underklasse ikke bare skal forblive underklasse?

Hvad solidaritetsministeren er sig meget bevidst er, at solidaritet handler om at være solidarisk med dem, man *ikke* er ens med, og det er måske den allerstørste udfordring for solidaritetsbegrebet i dag. Derfor har hun stillet sig selv modspørgsmålet: Hvad er solidaritet ikke?

Klasse-fællesskab, noget-for-noget og barmhjertighed

Lad os først se på *klasse-fællesskab*. Det har ikke meget med solidaritet at gøre, hvis vi alene er solidariske med dem, vi er ens med. I arbejderklassen hang man - om man så må sige - på hinanden. Af nød boede arbejderne i de samme elendige boligkomplekser, arbejdede under de samme elendige arbejdsvilkår på de samme fabrikker og havde fælles problemer med at få tilstrækkelig nærende mad, undgå de værste sygdomme, tage sig af hinandens unger, mens de voksne var på arbejde osv. Ved at kæmpe i flok var det muligt at forbedre løn- og arbejdsvilkår og støt og roligt skabe bedre livsvilkår. Men lige så snart arbejderne fik råd til det, flygtede de fra hinanden og rykkede ud i forstæderne til et ordentligt hus, egen bil, bedre daginstitutioner og skoler, individuelle livsprojekter og selvstændige karriereforløb. Solidariteten holdt ikke længere end til den dag, hvor arbejderklassen ikke længere var ens.

Noget-for-noget er heller ikke en solidarisk handling, hvis den alene bygger på en økonomisk udveksling. Når man betaler sin skat med glæde for at være sikker på, at man kan komme gratis og hurtigt på hospitalet, eller når man betaler til sin A-kasse for at være sikker på at få dagpenge, hvis man bliver arbejdsløs, har systemet som sådan ikke noget med et solidarisk system at gøre. Det er et forsikringsystem, som kan være bygget op om mere eller mindre økonomisk udligning inden for selve systemet, og i Danmark er der en lang tradition for, at de bredeste skuldre bærer de tungeste byrder. Men isoleret set har økonomiske udveksling, også selvom der sker stor økonomisk omfordeling via skatten og de offentlige overførselsindkomster, intet

med solidaritet at gøre. Det handler i stedet om noget for noget. Jeg betaler, og jeg får. Og helst så regnestykket går lige op.

Endelig har *barmhjertighed* heller ikke meget med begrebet solidaritet at gøre, fx når nogen mener, at de er solidariske med de fattige i den 3. Verden ved at give et økonomisk bidrag til nødhjælp eller ved at være medlem af Røde Kors. Det er både meget sympatisk og økonomisk vigtigt at støtte mennesker i nød, men det har intet med solidaritet at gøre. Det er udtryk for barmhjertighed. Tilsvarende, når nogen mener, det er solidarisk at købe Max Havelaar kaffe for at støtte de fattige kaffebønders urimelige handelsvilkår i Latinamerika. Det kan man vælge at gøre som politisk forbruger, der ønsker at påvirke markedet ved at prioritere nogle producenter frem for andre og dermed sende et signal om, at man finder det totalt uacceptabelt med den udnyttelse af fattige kaffebønder, nogle store kaffefirmaer ser helt gennem fingrene med, når de handler kaffe. Gennem et politisk forbrug kan der skabes et rentabelt marked for 'fair trade' produkter. Men hverken den udnyttede kaffebonde eller den nødlidende mor i flytningelejren i Dafur oplever en gensidighed med dig.

Hvis solidaritet hverken er klasse-fællesskab, noget-for-noget eller barmhjertighed - hvad er solidaritet så? Kernen i begrebet solidaritet handler om at udveksle værdier med og udvise gensidig respekt over for alle dem, vi *ikke* er ens med.

I Danmark har den altoverskyggende værdi været, at den enkelte gør, hvad man kan - med den flid og de evner man har - for at bidrage til det danske skattefinansierede velfærdssamfund. Bidraget sker ved, at man arbejder. Det er igennem arbejdet, at man bidrager til sin egen og sin families forsørgelse. Det er igennem arbejde, at man tjener penge, der beskattes og bruges til at finansiere den universelle danske velfærdsstat, som alle har lige ret til at trække på. Det er igennem at bidrage og deltage i ordets bredeste forstand, at man selv kan være med til at skabe værdi og forandre sig selv og sin omverden.

Kernen i den socialdemokratiske solidaritetsforståelse ligger i arbejderbevægelsens gamle parole om at gøre sin pligt og kræve sin ret. Men det er en klassekamps-parole, der i bund og grund hviler på et noget-for-noget princip. Det er værdien om at bidrage efter evne, der gør hele forskellen. Den gensidige forpligtelse. Og denne gensidighed

forstod filosofen Karl Marx til fulde i sin utopiske vision for det kommunistiske samfund: at yde efter evne og nyde efter behov.

Solidaritetsministeren er ude til mange debatter om den nye værdidebat. Når direktøren arbejder hårdt, til en høj løn og betaler høj skat, skal hun ikke regne med på en noget-for-noget-måde at få præcis det samme retur fra det offentlige i serviceydelser. Så er det for at bidrage til, at alle har et rimeligt anstændigt liv i et samfund, der understøtter, at de får lige mulighed for at udvikle sig. Uanset om de er arbejdsløse, har brug for uddannelse, skal behandles for en sygdom mv. Det skaber ligeværdige forhold for alle, det modvirker social opsplitning og skaber social ro som forudsætning for udvikling af sammenhængskraften i samfundet – og de bedste udviklingsmuligheder for direktørens virksomhed. Men det forudsætter at alle – også de mennesker, der fx er arbejdsløse – yder efter evne. At man gør sig umage med at søge andre jobs, omskole sig på et voksenuddannelsescenter, lærer så godt dansk som muligt, deltager i det civile samfund for at få et netværk, deltager i debatten for at få indflydelse. For det er adgangsbilletten til at blive inkluderet i samfundet. Man har også selv et ansvar, så langt evnen rækker.

Det er i bund og grund, hvad den socialdemokratiske aktive arbejdsmarkedspolitik har gået ud på i mange år, og som er kernen i den danske flexicurity-model. Her er det politiske værdigrundlag omsat i en politisk praksis, som har vidtgående konsekvenser for sammenhængskraften i det danske samfund. Vi stiller krav til borgerne. De, der har evnerne, har pligten til at prøve at lære dansk, prøve at få en uddannelse, prøve at få et arbejde. Vi accepterer ikke, at nogen prøver at krybe udenom. For ægte solidaritet er, at alle der har et valg, gør dette valg. Men samtidig ved vi også godt, at alle bestemt ikke har lige muligheder for at træffe disse valg, og her stiller vi os altid på det enkelte menneskes side og giver de bedste muligheder for, at alle får lige chancer.

Hvor det kan være svært nok at leve op til Karl Marx's vision om at yde efter evne, så ligger visionen om at nyde efter behov stadig ude i utopiernes tåger. Og alligevel ikke helt. For med den skærpede opmærksomhed på globale menneskeskabte klimaforandringer, er det ikke helt så nemt længere at tænke: Nå, herregud. At jeg har

en nydelsesfuld miljøsvinende adfærd er ikke noget, andre skal blande sig i. At nyde efter behov kan blive en af de væsentlige værdikampe i fremtiden.

Principper skal have konsekvenser

Når reformregeringen har valgt at fokusere værdikampen på solidaritet, er det fordi værdier skal tages alvorligt og fungere som pejlemærker for sin politiske strategi. Det er endnu mere væsentligt, når Danmark ikke længere er et homogent samfund.

Dele af det gamle integrationsministerium er blevet samlet i solidaritetsministeriet, for der er ganske enkelt behov for at kunne diskutere og løse udlændinge- og integrationsopgaverne i en ny politisk ramme inden for de få men centrale værdipolitiske pejlemærker. Socialdemokraterne har aldrig blandet sig i, hvilken religion, hudfarve, seksualitet mv. mennesker har. Der er plads til alle de muslimer, der har lyst til at være muslimer i Danmark. Bare de dyrker deres religion som en privat sag og ikke en samfundssag. Udgangspunktet for solidaritetsministerens arbejde er derfor et andet: at reformregeringen forventer, at alle bidrager til samfundet med de evner, livet nu engang har tilskikket dem. Men folk der ikke gider bidrage, skal heller ikke regne med støtte fra Socialdemokraterne og det danske samfund. Det er nemlig kernen i solidaritet. For igen - solidaritet er ikke en økonomisk udveksling men en udveksling af værdier. Solidaritet er at udveksle gensidig respekt for hinanden. Og det går begge veje! Det er først, når det lykkes at skabe gensidig respekt, at sammenhængskraften i samfundet styrkes frem for at svækkes.

Solidaritetsministeren er ikke bange for at tage værdikampen med Dansk Folkeparti. For det er respektløst, når partiet skærer alle muslimer over en kam som kriminelle, nassere, fundamentalister osv. Det er ubegribeligt respektløst over for det store flertal af muslimske familier, der lever et almindeligt liv, passer deres arbejde, opmuntrer deres børn til uddannelse osv. Kort sagt bidrager til det danske samfund.

Men solidaritetsministeren tager også værdikampen med de muslimske imamer. For det er lige så respektløst og usolidarisk af dem, når de modarbejder ligestilling og fastholder patriarkalske og kvindeundertrykkende familiemønstre. Eller når

muslimske kamporganisationer som Hizb ut-Tahrir bruger demokratiet til at afskaffe selv samme demokrati, når de overtager magten igennem forældrebestyrelsen i en daginstitution eller friskole og derefter afskaffer fælleslege mellem drenge og piger, afskaffer juletraditioner, fordi de mener, det er kristen propaganda og afskaffer sommerture i byparkerne, da børnene kunne risikere at se bare kroppe. Det bidrager ikke til sammenhængskraft i det danske samfund at ekskludere sig fra samfundet.

Det er ikke det samme som at enhver muslim kan benytte den demokratiske samtale til at tage en værdidebat med danskerne, om der ikke er grænser for, hvad man skal eksponeres for som borger, der går en fredelig tur i en park? Om det virkelig er en rekord, vi er stolte af, at de fleste store børn i folkeskolen har prøvet at drikke sig fuld? Og om det er respektfuldt at placere porno i børnehøjde i kioskerne? Bare for at nævne nogle emner, hvor jeg selv føler mig anfægtet. Også selvom jeg er fuldstændig ikke-religiøs dansker.

Hvorfor er det vigtigt for solidaritetsministeren, at vi minder hinanden om dette? Jo, fordi truslen kommer fra dem, der vender samfundet ryggen. Dem der vil have særbehandling. Dem der afviser enhver diskussion af deres værdigrundlag. Dem der fralægger sig det personlige ansvar for det fælles minimumsgrundlag.